

บทที่ 6

สรุป และข้อเสนอแนะ

6.1. สรุปการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกต่อการท่องเที่ยว ตลอดจนตลาดการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา พบว่าสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

พื้นที่ศึกษาอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลาง ประมาณ 629 , 571 , 530 และ 568 กม. มีพื้นที่ศึกษา รวมทั้งสิ้นประมาณ 31,907.74 ตร.กม. โดยจังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่มากที่สุด ประมาณ 15744.85 ตร.กม. รองลงมา คือ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ประมาณ 8,839.98 ตร.กม.และจังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่น้อยที่สุด ประมาณ 3,161.25 ตร.กม. ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง อาชีพหลักของคนในพื้นที่ คือ อาชีพเกษตรกรรม และนับถือศาสนาพุทธ เป็นส่วนใหญ่

ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการนั้น สามารถให้บริการทั้งประชาชนในจังหวัดและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชม ซึ่งการบริการที่ให้บริการนั้น ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ โรงพยาบาล ธนาคาร การคมนาคม นาคมขนส่ง เป็นต้น โดยมีการให้บริการกระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษา

สำหรับในด้านตลาดการท่องเที่ยวนั้น จะมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือ ในปี 2541 มีจำนวนนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 1,496,244 คน และมีจำนวนเพิ่มขึ้น เป็น 1,654,240 คน ในปี 2545 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด แต่จะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 2.59 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจะมีอายุอยู่ในช่วง 36-45 ปี โดยมีสัดส่วนเพศชายมากกว่าเพศหญิง แต่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน อาชีพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับราชการ รองลงมา ได้แก่ ธุรกิจส่วนตัว ลักษณะการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวนิยมเดินทางมากันเป็นกลุ่ม โดยส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถยนต์ นักท่องเที่ยวชาวไทย นิยมโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือ พักตามบ้านญาติ สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในปี 2546 นักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันสูงที่สุด คือ ประมาณ 734 บาทต่อคนต่อวัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน น้อยที่สุด คือ ประมาณ 147 บาทต่อคนต่อวัน

ในส่วนของทรัพยากรการท่องเที่ยว พื้นที่ศึกษามีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 87 แห่ง เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 38 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา 35 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณี 16 แห่ง ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ กระจายอยู่ทั่วไปในแต่ละจังหวัด

6.2. ศักยภาพของพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว

จากบทสรุปสภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ อาจจะกล่าวได้ว่าพื้นที่ศึกษาเป็นกลุ่มจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งจะดูได้จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี สาเหตุอาจจะเป็นเพราะความได้เปรียบบางประการของพื้นที่ อันได้แก่

6.2.1. ลักษณะการเดินทาง แม้ว่าพื้นที่ศึกษาจะอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร แต่ระยะทางก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง ทั้งนี้ เพราะสามารถเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางเครื่องบินซึ่งนับว่าเป็นความได้เปรียบกว่าพื้นที่อื่น และค่อนข้างที่จะมีความสะดวก รวดเร็วในการเดินทาง

6.2.2. ความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามีความหลากหลายมาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่สวยงาม เช่น แก่งสะพือ แก่งตะนะ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ และน้ำตกต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น ภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นภาพที่ชี้ให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เป็นภาพเขียนที่เก่าแก่ และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาก มีอยู่ทีเดียวในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีภาพแกะสลักหินด้า บนผามออีแดง และปราสาทเขาพระวิหาร สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทประเพณีวัฒนธรรมนั้น ก็นับว่ามีประเพณีที่มีความสำคัญในระดับชาติ ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี และงานประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร ซึ่งทำติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาถึง 200 กว่าปี แล้ว ซึ่งงานประเพณีดังกล่าว ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

6.2.3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้น ด้วยภาพลักษณ์เดิม ที่ในอดีตคนส่วนใหญ่มักจะมองว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ต้องได้รับการพัฒนามาก ทั้งนี้ เพราะสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปจะแห้งแล้ง ขาดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แต่จากการศึกษาและจากการสำรวจภาคสนาม พบว่าพื้นที่ศึกษามีความเจริญและมีการขยายตัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมมากขึ้น ในปัจจุบันมีการคมนาคมที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น คือ มีการก่อสร้างโรงแรมเพิ่มขึ้นหลายแห่ง มีการขยายสาขาของธนาคารต่างๆ มีการขยายโทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะสนองตอบหรือมีไว้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังสามารถสนองตอบและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะคอยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้น

6.3. ปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยว

ถึงแม้พื้นที่ศึกษาจะมีจุดเด่นและข้อได้เปรียบในด้านการท่องเที่ยวบางประการก็ตาม แต่พื้นที่ศึกษาก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวบางประการ เช่นกัน คือ

6.3.1. ปัญหาด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามีจำนวนมาก ซึ่งในแต่ละแห่งนั้นก็ประสบปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคที่ทำให้การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชะงักได้ โดยปัญหาโดยทั่วไปที่พบในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

(1) ปัญหาเรื่องแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่มีเอกลักษณ์และขาดแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตก ก็มีน้ำน้อยในฤดูแล้ง หรือแทบไม่มีน้ำเลย ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวเท่าที่ควร เช่น น้ำตกห้วยหลวง น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกภูละออ เป็นต้น

(2) ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เช่น หาดคูเคื่อ หาดวัดใต้ เนื่องจากมี นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งกิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 แห่ง คือ เล่นน้ำ และรับประทานอาหาร โดยหาดคูเคื่อ และหาดวัดใต้ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของคนในเมือง สภาพปัจจุบันมีผู้มาใช้บริการมาก เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวเมืองและการเดินทาง สะดวก มีรถสองแถวสาธารณะวิ่งบริการเข้าไปจนถึงชายหาด แต่จากการสำรวจภาคสนามและสอบถามประชาชนในพื้นที่ ทราบว่าหาดคูเคื่อและหาดวัดใต้ กำลังประสบปัญหาเรื่องน้ำเริ่มมีกลิ่นเหม็น เนื่องจากการไหลเวียนของน้ำไม่สะดวก และระบบการถ่ายเทไม่ดี เพราะผู้ประกอบการสร้างเรือนแพ กีดขวางการไหลของน้ำ จึงเกิดการถ่ายเทไม่สะดวกเท่าที่ควร

(3) ปัญหาการขาดป้ายนำทางหรือสัญลักษณ์ในการที่จะบอกทางเข้าไปที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน โดยแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบปัญหานี้ ได้แก่ ป้ายที่จะชี้ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น น้ำตกภูละออ น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกห้วยหลวง วัดพระเหลาเทพนิมิต เป็นต้น

(4) ปัญหาเรื่องการรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ไม่เพียงพอ และไม่สะอาด ที่จอดรถ ไม่เพียงพอ เป็นต้น แต่ปัญหาเหล่านี้ยังไม่รุนแรงมากนักสามารถที่จะเพิ่มจำนวนในสิ่งเหล่านี้ให้มากขึ้นก็สามารถลดปัญหาเหล่านี้ลงได้

6.3.2. ปัญหาตลาดการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า ตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ยังประสบปัญหามากในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศน้อยมาก ถ้าเทียบกับนักท่องเที่ยวไทย คือ 97.41: 2.59 และถึงแม้ปัจจุบันจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าน้อย ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ไม่สามารถขยายตัวได้มากเท่าที่ควร

6.3.3. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่าความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานนั้นจะอยู่ในเขตอำเภอ แต่สำหรับแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่อยู่ห่างออกไปจากเขตอำเภอ มักประสบปัญหาด้านต่างๆ เช่น ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การขาดบริการขนส่งสาธารณะ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การขาดสิ่งบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร ห้องน้ำ โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น

6.3.4. ปัญหาด้านสินค้าที่ระลึก เนื่องจากการกระจายตัวและการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ยังไม่เป็นระบบ เช่น ในพื้นที่จังหวัดยโสธร และอำนาจเจริญ จุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก จะอยู่ ณ แหล่งผลิต เช่น บริเวณบ้านศรีฐาน หรือบ้านนาสะไมย์ จังหวัดยโสธร ซึ่งการจำหน่ายสินค้า ณ จุดผลิตดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องจากต้องเสียเวลาเดินทางไป ณ แหล่งผลิต และยังไม่ประสบปัญหาด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ที่จอดรถ หรือห้องน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น และยังไม่สามารถควบคุมด้านราคาได้ จึงเกิดการแข่งขันกันในด้านราคาและด้านการตลาด ส่วนจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของจังหวัดอำนาจเจริญ ก็มีกระจายอยู่ในตัวเมือง แต่มีศูนย์แสดงสินค้าตัวอย่างอยู่ที่สถานีขนส่ง เป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าให้ผู้สนใจ สำหรับจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ค่อนข้างจะมีจุดจำหน่ายที่ชัดเจน กล่าวคือ ถ้าเป็นสินค้าประเภทอาหาร จะมีกระจุกตัวกันอยู่บริเวณถนนพโลชัย และถนนเขื่อนธานี แต่ถ้าเป็นประเภทผ้า จะมีวางจำหน่ายทั่วไป บริเวณตลาดสดและภายในตัวเมือง สำหรับการจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกของจังหวัดศรีสะเกษจะอยู่บริเวณใกล้กับสถานีรถไฟ ตลาดสดในตัวเมืองและมีจุดจำหน่ายสินค้า และของฝากอยู่ริมถนน บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 ช่วงบ้านขำตารมย์ อำเภอกันทรลักษ์

ปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ล้วนแต่เป็นปัญหาที่จำเป็นที่จะต้องแก้ไขและจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทันทั่วถึง โดยจะต้องเร่งระดมผู้มีความรู้ และความสามารถ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและยังก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชนในพื้นที่เช่นกัน

6.4. ผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา

จากการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนพื้นที่ศึกษาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นต่อไป ย่อมจะส่งผลต่อพื้นที่ในด้านต่างๆ ซึ่งพอประมวลประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

6.4.1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ ประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 80 มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่และทำสวน เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นหรือผลผลิตในพื้นที่ถือครอง ทำกินไม่เพียงพอ เพราะ

สมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น และมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ทำกินไปตามป่าสงวน จนกระทั่งเป็นปัญหาในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ในทัศนะของประชากรและผู้ประกอบการทุกกลุ่ม เห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของพื้นที่มากกว่าผลเสีย เช่น ก่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น ทำให้ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น เป็นต้น สำหรับในพื้นที่ศึกษาการท่องเที่ยวส่งผลต่อเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ ในด้านการจ้างงาน โดยในปี 2544 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ประมาณ 26,855 คน และในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า (ปี 2564) การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น เป็น 3,270,720 คน และก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในพื้นที่ที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ในปี 2544 ประมาณ 1,202,876,974 บาท และก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในพื้นที่ในปี 2564 เพิ่มขึ้นเป็น 2,435,109,279 บาท ซึ่งการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าซื้อของ ค่าขนส่ง และค่าที่พัก เป็นต้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดลักษณะการเปลี่ยนแปลงอาชีพบางประการเพื่อสนองต่อความต้องการ อันเกิดจากการจ้างงาน และสร้างอาชีพอื่นเสริมอาชีพหลัก เช่น อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างในโรงแรม ร้านอาหาร อาชีพนำเที่ยวรถรับจ้าง เป็นต้น

สำหรับมาตรการ ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างมาตรฐานและคุณภาพของสินค้าตลอดจนการบริการด้านการท่องเที่ยวสมควรมีการกำหนดนโยบายและกลไกที่จะให้ท้องถิ่นเข้าร่วมและประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยพยายามให้คนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในแรงงาน นอกจากนี้จะต้องมีการดำเนินการที่จะรักษาผู้ประกอบการรายย่อยในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นคนพื้นเมือง ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพระยะยาวตลอดจนจัดให้มี การอบรมหรือฝึกฝนความชำนาญให้กับคนในท้องถิ่น เพื่อสามารถเข้าร่วมกับงานอุตสาหกรรมด้านแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น การฝึกอบรมอาจเริ่มตั้งแต่การฝึกทักษะ การจัดหลักสูตรระยะสั้น อบรมอาชีพ หรือความชำนาญบางสาขา และการจัดหลักสูตรในสถาบันศึกษาของรัฐและเอกชนในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

6.4.2. ผลทางสังคม การท่องเที่ยวส่งผลต่อสังคมในหลายๆ ด้าน ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เช่น ก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา การสาธารณสุข และการบริการทางสังคมด้านอื่นๆ ทำให้ชุมชนเมืองมีการขยายตัว มีการอพยพที่อยู่ของประชากรจากชุมชนอื่น เพื่อมาประกอบอาชีพในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ก็ลดอัตราการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ลง เนื่องจากมีโอกาสในการประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและทางอ้อม

สำหรับในพื้นที่ศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวมีผลต่อพื้นที่ในด้านนามธรรมค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ เช่น ภาคกลาง และภาคเหนือ เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย มากกว่านักท่องเที่ยวต่างประเทศ ทำให้ไม่มีความแตกต่างกันมากในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมต่างๆ ประกอบกับยังมีการตื่นตัวในด้านการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่จะเป็นผลมาจากความเจริญทางด้านอื่น ที่ไม่ใช่ผลของการท่องเที่ยว แต่สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปธรรม เช่น การบริการทางสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ปรากฏว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

6.4.3. ผลทางกายภาพ การเติบโตของการท่องเที่ยวทางด้านปริมาณนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวหรือท้องถิ่นย่อมมีผลต่อลักษณะทางกายภาพในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการรองรับนักท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วย โดยเฉพาะทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ความพร้อมในด้านสิ่งจำเป็นอื่นๆ เช่น น้ำสำหรับอุปโภคบริโภค โทรศัพท์ เป็นต้น การท่องเที่ยวยังทำให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สะอาด ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการดึงดูดใจอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูด นักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันการเผยแพร่ให้มีการตระหนักในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างกว้างขวางมีแนวโน้มให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการรักษาสภาพแวดล้อมให้ยั่งยืนตลอดไป

สำหรับผลของการท่องเที่ยวทางด้านกายภาพในพื้นที่ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และปัญหาทัศนียภาพ ซึ่งจะได้หามาตรการในการแก้ไขต่อไป

อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อประเทศชาติและท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่โดยตรง โดยสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับคือ ความรู้และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ในสถานการณ์ที่เป็นจริงสามารถสัมผัสได้โดยตรง ในขณะที่ตัวเจ้าของพื้นที่ โดยเฉพาะท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ก็มีการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนทุกระดับชั้น สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมที่ดีขึ้น และมีการตระหนักในการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีให้ยั่งยืน สนับสนุนส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไปเพื่อให้เกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชม เพิ่มมากขึ้นและตลอดไปการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่นเกิดการจ้างงานประชาชนสามารถเลือกงานที่เหมาะสมกับตนเองได้ ทำให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประเทศประชาชนมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตสูงขึ้น สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนา สร้างความเจริญแก่พื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว

6.5. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาผลของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาพื้นที่ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธรและอำนาจเจริญ เนื่องจากขอบเขตของการศึกษากว้างและครอบคลุมหลายประเด็น ดังนั้น ถ้าหากจะมีการศึกษาอันเกี่ยวเนื่องกับพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัดนี้ ต่อไป ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ควรได้มีการศึกษาเจาะลึกเฉพาะแต่ละประเด็น เพื่อจะได้ทราบผลของการท่องเที่ยวในแต่ละด้านให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ผลของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม ผลของการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การย้ายถิ่นกับกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบของประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมาะสม เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย